

Szőnyi Márton története az Arló-Ózdi erdőekben

A Szőnyi Mártonnal történtek a második világháború eseményei közé tartoznak. Erdőgazdaságunkhoz (Egererdő Zrt.) úgy kapcsolódnak, hogy az itt lértak a későbbi Ózdi és Arlói Erdészet területén zajlottak.

Az előzményeket röviden így foglalhatjuk össze: 1941. június 22-én Németország megtámadja a Szovjetuniót, június 26-án Kassát ismeretlen gépek lebombázzák. Másnap *Bárdossy László* miniszterelnök bejelenti a hadiállapotot a Szovjetunióval. Megindul a készülődés a háborúra, magyar felderítőket küldenek a Kárpátokba. Tényleges lépés 1941 augusztusában történik, repülőgépes támadást indítanak a Szovjetunió ellen.

Történetünkbe itt lép be a nagykanizsai illetőségű Szőnyi Márton, a Horthy-hadsereg repülőzászlósa, aki az első magyar támadás egyik vadászgépének pilótája volt. Gépét lelövik, ejtőernyővel ér földet, szovjet hadifogságba esik. A támadások során nagyon sok magyar pilóta került hasonlóan a szovjetek fogságába. A fotó az egyik lelőtt vadászgépet mutatja.

Szőnyi Márton szakképzett vadászpilóta volt, ehhez Olaszországban részesült igen alapos kiképzésben. Ezen kívül 1938-ban elvégezte a Kereskedelmi Akadémiát. Amikor a Szovjetunióban fogságba esik, sok magyar társával együtt éveket tartó gyúrás folyamatnak vetik alá, ezeket az embereket a szovjet hatalom képére teljesen átformálják. Elvégzik a partizániskolát, három év alatt készen állnak bevetésre most már

a Szovjetunió oldalán. Erre 1944. augusztus 8-án kerül sor, amikor Szőnyi repülővel, egy nagyobb csoport élén Magyarországra érkezik azzal a feladattal, hogy készítsék elő a szovjet csapatok támadását a megadott területen, és akadályozzák meg a német utánpótlást.

A csapat Hangony és Kissikátor között, a szlovák határ közelében fekvő Góltka-völgyben és annak környékén hármass csoportokban ért földet ejtőernyőkkel. A teljes létszámot nem ismerjük, annyi bizonyos, hogy 11-en találták meg egymást. Az erről szóló írások következetesen Bükk hegységről beszélnek, holott ez a Heves-Borsodi-dombság, ebből arra lehet következtetni, hogy nem itt akarták ledobni őket, hanem a Bükkben.

A 11 fős csapat a Vermes-völgyön keresztül bevetette magát az ottani erdők sűrűjébe, és Palinapusztán találtak alkalmas helyet szállásra. Berendezkedtek a Palina-i épületben és a közelben található házakban.

A nyomozati anyagokból lehetett megállapítani, hogy a csoport az Arló (Gyepes-völgy), Borsodszentgyörgy, Hangony, Kissikátor, és Domaháza által körülhatárolt területen portyázott, és megfordultak a környéken akkoriban még meglévő és többnyire lakott tanyákban (Kisbenedek, Járnok, Macskás). A térség kisebb-nagyobb magántulajdonú erdőkből állott, Palina a házzal, gyümölcsösrel és a közeli erdőkkel az általunk jól ismert *Beniczky* család birtokában volt, a legnagyobb erdőtulajdonnal a *Ríma-Murányiak* rendelkeztek. Ezek az

A Palina-i épület 1950-ben

erdők '45 után az Egri Állami Erdőgazgatóság kezelésébe kerültek.

A partizáncsoport viszonylag biztonságban érezhette magát, a terület feltáratlan volt, csupán szekérutak voltak. Palina a világtól elzárt területnek számított. Mégis, a két-hármas csoportokban végrehajtott partizánakciókkal felhívták magukra a figyelmet. Két nap sem telt el a földterés után, amikor a visszaszorulóban lévő németek és a magyar csendőrök nagyszabású közös hajtóvadászatot indítottak Szőnyi partizáncsoportja ellen. Heves tűzharcok alakultak ki a két fél között, egy hónap alatt a csoportot teljesen felmorzsolták. Végül Szőnyi egyedül maradt, szeptember 7-én Kissikátor község határában, az akkor még meglévő Macskás-tanyán őt is agyonlőtték.

A háború után az új hatalom beható nyomozást indított a partizánok ügyében, és megállapították, hogy Szőnyit egy *Tóth Gyula* nevű csendőrparancsnok lőtte le géppisztolysorozattal.

Én magam jól ismerem a területet, pályám első időszakában, a '60-as években erdőfeltárási, útépitési munkákat végeztünk kollégáimmal, azokban az erdőben gyakran megfordultam. A környező lakosság körében sokféle változatban élt Szőnyi Márton története, sokszor fantáziával feltupírozott eseteket meséltek el kérdéseimre. Többek szerint a férfi a Macskás-tanya gazdájának lányával volt kapcsolatban, és amikor az aludt az istálló jászolában, az apa kihívta a csendőrt, akik agyonlőtték. Egy idős ember úgy mesélte el a történetet, hogy a feldühödött gazda vasvillával szúrta agyon a partizánvezért.

Mindenesetre szomorú véget ért egy kalandokban bővelkedő életpálya. A Hangonyi-tónál a földet érés közelében egy emléktábla jelzi Szőnyi Márton és csapatának háborús történetét.

Wágner Tibor
okl. erdőmérnök

Lelőtt vadászgép